

زندگی نامه حضرت زهرا سلام الله علیها

<"xml encoding="UTF-8?">

مقدمه

اسم آن خانم، فاطمه است و برای آن بزرگوار هشت لقب ذکر کرده اند: صدیقه، راضیه، مرضیه، زهرا، بتول، عذرا، مبارکه و طاهره (1). از بعضی روایات استفاده می شود که زکیه و محدثه از القاب آن خانم است و کنیه او ام ابیها است. (2)

عمر آن بزرگوار تقریباً هجده سال است. در روز جمعه بیستم جمادی الثانی سال دوم بعثت به دنیا آمد (3) و سال یازدهم از هجرت، سوم جمادی الثانی (4) به دست گردانندگان سقیفه بنی ساعده شهید شد.

شخصیت حضرت زهرا سلام الله علیها را با این بحث کوتاه نمی توان معرفی کرد و آنچه در اینجا آورده می شود، قطره ای از دریای فضیلت آن صدیقه شهیده است.

شخصیت اسلامی از دو راه یافت می شود: از راه نسب و از راه حسب و فضایل نفسانی. شخصیت نسبی که اسلام آن را پذیرفته است، تحت تاثیر عوامل مختلفی است: قانون وراثت، تغذیه از راه مشروع، تاثیر محیط، تاثیر همسر و رفیق، اولاد صالح و غیره در تشکیل چنین شخصیتی نقش دارند. زهرا سلام الله علیها از نظر قانون وراثت، پدری چون رسول گرامی دارد که به گفته سعدی همه مراتب انسانیت را به کمالاتش پیموده است. همه تاریکی ها به جمالش روشن شده است و همه صفات او در انتهای خوبی است:

بلغ العلی بکماله کشف الدجی بجماله حسنت جمیع خصاله صلوا علیه و آله

مادری چون خدیجه دارد که باید گفت اسلام مرهون زحمات آن بزرگوار است. مادری که سه سال، مسلمانان محصور در شعب ابی طالب را اداره کرد و همه اموال خود را در این راه خرج کرد. مادری که چندین سال در مکه با آن مصیبت‌های کمر شکن ساخت، و دوش بدوش رسول اکرم، اسلام را یاری فرمود و در این راه سنگها به بدن مبارکش فرود آمد، بی حرمتیها به او وارد شد، شتمانتها در این راه دید و هرچه این اتفاقات بیشتر می شد، صبر و استقامت او زیادت‌ر می گشت.

و اما از نظر قانون تاثیر غذا: مورخین نوشته اند که وقتی اراده حق تعالی به خلقت زهرا سلام الله علیها تعلق گرفت، پیامبر گرامی مامور شد که چهل شبانه روز در کوه حرا به ریاضت دینی پردازد. (5)

حضرت خدیجه در خانه خود، از مردم گوشه گرفته و به عبادت مشغول بود و پیامبر گرامی در کوه حرا، پس از آن مدت فرمان آمد که پیامبر به خانه بازگردد. از عالم ملکوت برای آنان غذا آوردند. سپس نور زهرا سلام الله علیها به حضرت خدیجه منتقل شد.

از نظر تاثیر محیط، زهرا علاوه بر آنکه در دامن مادری فداکار، با گذشت و با استقامت، و در دامن پدری چون پیامبر گرامی پرورش یافت، محیط زندگی او محیط پر تلاطمی بود. مکه با آن مصیبت‌ها و حوادث ناگوار، محیط پرورش او بود. در شعب ابی طالب با آن حوادثی زندگی کرد که امیرالمومنین در نهج البلاغه آنجا را برای معاویه چنین توصیف می کند: «شما ما را سه سال در میان آفتاب زندانی کردید، به طوری که بچه های ما از گرسنگی و تشنگی مردند، بزرگان ما پوست گذاردند، صدای آه و ناله زن‌ها و بچه ها بلند بود...» روشن است بچه ای که در این چنین محیطی پرورش یابد؛ مخصوصا اگر مربی ای چون پیامبر گرامی داشته باشد، استقامت او، صبر او و سعه صدر او زیاد خواهد بود:

ناز پرورده تنعم نبرد راه به دوست عاشقی شیوه رندان بلاکش باشد

زهرا سلام الله علیها از نظر همسر و مصاحب، و از نظر اولاد صالح نیز، فوق العاده است. شوهری چون امیرالمومنین دارد که بیش از سیصد آیه از قرآن شریف درباره او نازل شده. (6)

شوهری که از نظر تاریخ، قطعی است که اسلام مرهون او است. شوهری که به اقرار خود اهل تسنن، عمر بیش از هفتاد مرتبه در مواقع مختلفه گفته: لولا علی لهلك عمر. (7)

فرزندانی چون **حسن، حسین، زینب و کلثوم** دارد که اگر نبودند، قطعاً اسلام نبود و به گفته امام حسین و علی الاسلام السلام (8) زهرا از نظر فرزند، ام الائمه است، سر مستودع است، مادر عصاره عالم خلقت، حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

و اما از نظر فضایل انسانیت، چه می توان گفت در حق کسی که پیامبر گرامی (صلی الله علیه و آله) کرارا درباره اش فرموده است: **ان الله اصطفیک و طهرک و اصطفیک علی نساء العالمین.** (9)

همانا خداوند تو را برگزیده و پاکیزه و معصوم گردانیده و تو را بر همه زنها رجحان داده است.

اگر برای فضیلت زهرا چیزی جز سوره کوثر نبود، زهرا را بس بود که بگویند نزد خداوند افضل و برتر از عالمیانم.

انا اعطیناک الکوثر فصل لربک و انحر ان شائنک هو الابر. (10)

همانا کوثر را بر تو ارزانی داشتیم، پس برای پروردگارت نماز گزار و قربانی کن، به درستی که بدخواه تو دنباله بریده است.

زهرا از نظر ایمان، راضیه و مرضیه است:

«یا ایتهالنفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة فادخلی فی عبادی و ادخلی جنتی». (11)

«ای نفس مطمئنه! - که به مقام شهود رسیده ای - بیا به سوی پروردگارت خشنود شده، و داخل در زمره بندگان من شو و داخل شو در بهشت من.» ما باید بدانیم که القاب چهارده معصوم، کنیه های آنان و اسماء آنان بی سبب نیست. همه آنها سر دارد. معنی ندارد زهرا، صدیقه، زکیه، طاهره، محدثه و ... نباشد و به این گونه لقبها متصف شود. اگر جبرئیل نیاید و با او محادثه نکند و به او محدثه بگویند، دروغ است: تعالی الله عما یقول غیر العارفین فی حقهم، و معنی ندارد کسی محدثه باشد و ایمانش به مرتبه شهود نرسیده باشد.

حضرت زهرا سلام الله علیها از نظر علم دارای مصحف است.

از نظر روایات، کتابهایی نزد ائمه طاهرین است که از جمله آن کتابها مصحف فاطمه سلام الله علیها است.

این کتاب را ائمه به آن افتخار می کرده اند و می گفتند: علم ما کان و یکون و ما هو کائن در آن است؛ و به خط امیرالمؤمنین و املائی حضرت زهرا سلام الله علیهما می باشد. (12)

حضرت زهرا سلام الله علیها از نظر زهد

شبى كه زهرا سلام الله عليها تبه خانه اميرالمومنين مى رفت، اميرالمومنين فرش خانه اش را از شن تهيه كرد و رسول اكرم جهازيه اى براى زهرا سلام الله عليها تهيه فرمود كه همه آن جهازيه شصت و سه درهم مى شد.

جهازيه عبارت بود از:

1- عبا 2- مقنعه 3- پيراهن 4- حصير 5- پرده 6- لحاف 7- دستك 8- بالش 9- آفتابه 10- آب خورى 11- كوزه 12- كاسه 13- آسيابى دستى 14- مشك آب 15- حوله 16- پوست گوسفند.

پيامبر گرامى چون جهازيه را ديد از چشمهاى مباركش اشك جارى شد و فرمود: «**خدایا اين جهازيه را كه غالب آن از گل است مبارك كن!**» (13) زهرا به خانه شوهر مى رود و در وسط راه پيراهنى را كه از جمله جهازيه او است، به فقير مى دهد و با همان پيراهن كهنه اى كه داشت به خانه اميرالمؤمنين رهسپار مى شود. (14)

شب عروسى پايان گرفت و صبح، پيامبر گرامى به ديدن زهرا آمد و هديه آورد. هديه پيامبر گرامى اين بود: **على فاطمة خدمت ما دون الباب و على على خدمت ما خلفه.**

كارهاى داخل خانه براى فاطمه است و كارهاى خارج از خانه براى على.

زهرا از اين هديه، از اين تقسيم كار به قدرى خشنود شد كه فرمود:

ما يعلم الا الله ما داخلنى من السرور (15)

جز خداوند كسى نمى داند كه از اين تقسيم كار چقدر خشنودم.

عبادت حضرت زهرا سلام الله عليها

در روايات آمده است كه زهرا به قدرى روى پا ايستاد و عبادت كرد كه پاهاى او متورم شد (16) امام حسن عليه السلام مى گويد، مادرم از اول شب تا صبح عبادت مى كرد و هرگاه از نماز فارغ مى شد، به ديگران دعا مى كرد. از او پرسيدم كه چرا به ما دعا نكرديد؟ فرمود: عزيز من اول ديگران، سپس ما - الجار ثم الدار. - (17)

تسبیح حضرت زهرا سلام الله علیها

بسیار با فضیلت است. امام صادق علیه السلام فرموده:

«تسبیح جده ام زهرا سلام الله علیها نزد من از هزار رکعت نماز بهتر است». (18)

می گویند: زهرا برای کمک، خادمه ای لازم داشت و گرفتن خادم و خادمه در آن زمان رایج و بلکه لازم بود. چون زهرا سلام الله علیها بر رسول الله وارد شد قبل از آنکه در این مورد چیزی بگوید، پیامبر فرمود: زهرا جان می خواهی چیزی به تو یاد دهم که بهتر از دنیا و آنچه در آن است باشد؟ و تسبیح مشهور را به او یاد داد.

زهرا سلام الله علیها با خوشحالی تمام به خانه بازگشت و به امیرالمومنین عرض کرد با دعایی که از پدرم صلوات الله علیه گرفته ام، خیر دنیا نصیب من شده است.

سخاوت و ایثار حضرت زهرا سلام الله علیها

مفسرین شیعه و سنی اتفاق دارند که روزی زهرا سلام الله علیها با اطرافیانش روزه بودند. در هنگام افطار فقری رسید و از آنها چیزی خواست. زهرا، شوهرش، بچه هایش و خادمه اش افطار خود را به آن گدا دادند. زهرا برای افطار روز بعد نانی تهیه کرد. یتیمی آمد، زهرا نان را به یتیم داد در مرتبه سوم نانی تهیه نمود اسیری آمد و افطار خود را به او داد و بالاخره هر سه شب را بدون افطار صبح کرد و آیه شریفه نازل شد «و یطعمون الطعام علی حبه مسکینا و یتیمنا و اسیرا. انما نطعمکم لوجه الله لا نرید منکم جزاء و لا شکورا!» (19) «و اطعام کردند طعامی را که دوست داشتند به مسکین و یتیم و اسیر جز این نیست که این کار را فقط برای خدا می کنیم و از شما جز او سپاسی نمی خواهیم». (20)

در خاتمه به تفسیر کنیه و اسم ایشان می پردازیم.

القاب حضرت زهرا سلام الله عليها

برای القاب زهرا، تفسیرها، تاویلها و گفتگوها چندان است که در این نوشته مجال بازگو کردن همه آن نیست فقط به طور فشرده به تفسیر کنیه و اسم ایشان می پردازیم.

زهرا را ام ابیها گفته اند و این کنیه را که افتخاری بر آن حضرت است، پیامبر گرامی به ایشان داده است. (21)

ام ابیها به معنای «مادر پدرش»؛ یعنی زهرا مادر پدر خویش است. این کنیه معانی مختلفی دارد اما بهترین معنی همان است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به این کنیه داد یعنی: «زهرا علت غایی جهان هستی است.» و اگر کسی ادعا کند که واسطه فیض عالم هستی نیز هست، ادعای او بدون دلیل به گزاف نیست.

واما فاطمه، فاطمه را فاطمه گفته اند و این تسمیه اسراری دارد و همه آن اسرار از روایات بهره مند است:

1- سمیت فاطمة فاطمة لانها فطمت من الشر (22)

فاطمه، فاطمه نامیده شده است؛ چرا که از شر بریده و جدا است.

این جمله اشاره به عصمت زهرا سلام الله عليها است؛ زیرا مسلماً معصومه است و آیه «انما یرید الله لیزهب عنکم الرجس اهل البیت و یطهرکم تطهیرا» (23) درباره او است. (24)

2- سمیت فاطمة لانها فطمت عن الطمث. (25)

فاطمه را فاطمه گوید زیرا بریده است از خونی که زنها می بینند. این تفسیر اشاره به طهارت ظاهری زهرا سلام الله عليها است؛ زیرا از نظر روایات، چنانچه زهرا مطهره بود از نظر معنی، طاهره بود از خون حیض، نفاس و استحاضه.

3- سمیت فاطمة فاطمة لانها فطمت عن الخلق فاطمه را فاطمه گفتند، برای اینکه بریده شده بود از خلق.

این تفسیر اشاره به مقام فنا و لقای زهرای مرضیه است. کسی که در دل او هیچ کس جز خدا نبود دل او فقط مشغول به خدا است.

4- سمیت فاطمة فاطمة لان الخلق فطموا عن کنه معرفتها.

فاطمه، فاطمه نام گرفت؛ زیرا مردم از معرفت او بریده شده اند و قدرت بر شناخت حقیقت او ندارند و این تفسیر اشاره به همان مقامی دارد که به واسطه آن مقام ام ابیها نامیده شده است.

5- سمیت فاطمة فاطمة لانها فطمت هی و شیعتها عن النار. (26)

فاطمه را فاطمه گفتند؛ چون شیعیان خود را از آتش می رهاند و نجات می دهد. این تفسیر اشاره به شفاعت اوست.

6- سمیت فاطمة فاطمة لان اعدائها فطموا عن حبها

فاطمه را فاطمه گفتند، چون دشمنان او بریده می شوند از محبت او، و روشن است که کسی که محبت اهل بیت را ندارد به رو در آتش انداخته می شود.

در حق فاطمه چه توان گفت که پیامبر گرامی صلی الله علیه و اله و سلم چون بر زهرا سلام الله علیها وارد می شد یا زهرا سلام الله علیها بر او وارد می شد، چهره زهرا سلام الله علیها و دست زهرا سلام الله علیها را می بوسید و او را استقبال می کرد و به جای خود می نشانید. (27)

و می فرمود: من بوی بهشت را از سینه زهرا استشمام می کنم، ولی همین زهرا سلام الله علیها به قدری برای دیگران متواضع است که وقتی امیرالمؤمنین علیه السلام از او اجازه می خواهد که کسانی بر خانه زهرا سلام الله علیها وارد شوند، زهرا با آنکه از این ملاقات سخت بیزار است؛ (28) اما چون علی علیه السلام می خواهد آن بانوی متواضع درمقابل شوهر می گوید: خانه، خانه تو و من هم کنیز تو هستم. (29)

زنی می آید و از زهرا سلام الله علیها مساله ای سوال می کند اما چون بیماری فراموشی دارد، ده بار برمی گردد و مساله را سوال می کند در بار دهم از زهرا سلام الله علیها عذر خواهی می کند و زهرا در جواب می فرماید: «در هر بار، پروردگار عالم به من پادشاهی زیادی عنایت می کند پس تکرار سوال تو عذر ندارد». (30)

زهرا سلام الله علیها وقتی پدر بزرگوارش فضا خادمه را به او داد به دستور پدر کارهای خانه را قسمت کرد: یک روز زهرا سلام الله علیها کارها را انجام می داد و روز دیگر نوبت فضا بود. (31)

نباید فراموش شود و بانوان باید بدانند که زهرا سلام الله علیها و همه اهل بیت علیهم السلام سرمشق زندگی ما هستند، همه باید از پیامبر گرامی و خاندان او سرمشق بگیرند.

قرآن چنین دستور می دهد:

لقد كان لكم في رسول الله اسوة حسنة لمن كان يرجو الله و اليوم الآخر... (32)

به تحقیق که رسول خدا سرمشق است برای کسانی که امید به خدا و روز جزا دارند.

ما اگر سعادت دو جهان را بخواهیم باید پیرو رسول اکرم و اهل بیت گرامی او باشیم. بانوان اسلامی وقتی به سعادت می رسند که در عفت، ایثار، فداکاری، مردم داری، شوهر داری، خانه داری و تربیت اولاد، پیرو زهرا سلام الله علیها باشند.

صاحب وسائل الشیعه در جلد دوم وسایل قضیه ای از زهرا سلام الله علیها نقل می کند که همه مخصوصا بانوان اسلامی باید به آن توجه داشته باشند.

مضمون همه روایات چنین است: «فضه خادمه در روزهای آخر عمر زهرا، سلام الله علیها او را مهموم و مغموم یافت. علت را پرسید زهرا گفت: «چون جنازه مرا بلند می کنند حجم بدن من نمایان است و نامحرم حجم بدن مرا می بیند.» فضه می گوید شکل عماری را برای زهرا رسم کردم و گفتم: در عجم رسم است افراد باشخصیت را در عماری می گذارند. زهرا شاد شد، تبسم نمود و وصیت کرد که جنازه او را در عماری بگذارند.

همه می دانیم که وصیت مؤکد کرد که امیرالمؤمنین علیه السلام او را شب غسل دهد و کفن و دفن کند و کسی را هم خبر نکند. (33)

پی نوشت ها:

1- مناقب ج 3، ص 133 و 133- بحار الانوار ج 43 ص 16

2- مناقب ج 3، ص 133 و 133- بحار الانوار ج 43 ص 16

3- شیخ مفید (ره) در حدائق الریاض، مصباح کفعمی (ره) 4- دلائل الامة طبری شیعی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است.

5- بحار الانوار ج 6- بیت الاحزان محدث قمی (ره)، ص 5

6- خطیب بغدادی در تاریخ خود ج 6 ص 221 و ابن حجر در صواعق ص 76، شبلنجی در نورالابصار ص 73 از ابن عسکر از ابن عباس: در کتاب خدای تعالی برای هیچ فردی، آنقدر که در فضیلت علی علیه السلام نازل شده، آیه نازل نشده است.

7- سنن بیهقی ج 7 ص 442، ریاض النضره ج 2 ص 196

8- مقتل خوارزمی ج 1 ص 184- لهوف ص 20

9- مناقب ابن شهر آشوب ج 3- امالی صدوق سوره کوثر.

10- سوره کوثر.

11- فجر آیات 27 تا 30.

12- اصول کافی ج 1 بصائر الدرجات.

13- امالی شیخ طوسی / 5 ج 1، ص 39

14- صفوری شافعی در نزهة المجالس ج 2 ص 226.

15- قرب الاسناد - منتهی الامال ج 1.

- 16- بحار ج 43 ص 84- منتهی الامال ص 161.
- 17- كشف الغمه ج 2 س 25 و 26- بحار ج 43 ص 81 و 82.
- 18- وسائل الشيعه ج 4 باب 9 ص 1024.
- 19- سوره دهر/ (انسان) آيه 7 و 8.
- 20- امالي صدوق ص 212- 216- تفسير كشف تاليف جار الله زمخشرى.
- 21- مقاتل الطالبين، كشف الغمه
- 22- مناقب ابن شهر آشوب ج 3 ص 230.
- 23- احزاب/43.
- 24- سيوطى در المنثور ج 5 ص 198 زمخشرى در كشف ج 1 س 193 و . . .
- 25- مناقب ابن شهر آشوب ج 3 ص 330.
- 26- بحار الانوار ج 10.
- 27- الامامة و السياسة ج 1 ص 14 علل الشرايع صدوق /5.
- 28- ترمذى و ابن عبد ربه در عقد الفريد ج 2 ص 3 مناقب ابن شهر آشوب ج 3.
- 29- علل الشرايع.
- 30- بحار الانوار كتاب العلم.
- 31- بحار ج 43 ص 28- بيت الاحزان ص 20.
- 32- احزاب آيه 21.
- 33- روضه الواعظين.